

Svjedočanstvo jednog logoraša

Na komemoraciji u Gonarsu 01. studenog 2014. skupu se je obratio i Slavko Malnar iz Čabra jedan od uznika tog logora. U svom govoru rekao je:

„Poštovani gradonačelnice Gonarsa i svi visoki funkcionari, cijenjeni bivši logoraši logora u Gonarsu, cijenjeni prijatelji.

Imam izuzetnu čast što Vas mogu pozdraviti u ime Primorsko-goranske županije i u ime svih logoraša iz Drugog svjetskog rata, u ime antifašista i cjelokupnog stanovništva Gorskog kotara i Hrvatskog primorja.

Pri svakom ponovnom dolasku u Gonars sjećanja me vraćaju u mračno doba 1942-43. Godine. Više od boravka u ovdašnjem logoru urezao mi se u sjećanje logor na otoku Rabu, iz kojeg smo koncem 1942. premješteni ovamo. Na Rab je iz nekadašnjeg kotara Čabar koncem jula i početkom augusta 1942. godine otjerano preko tri tisuće stanovnika. Dvije trećine su činili žene i djeca. Bilo je oko tisuću naše djece ispod deset godina. Na Rabu je od posljedica gladi i nehigijenskih uvjeta u toku četiri mjeseca umrlo 480 stanovnika iz okolice Čabra. Neka mi ne zamjere ljudi s Kastavštin, Grobinštine i drugih krajeva što o njihovim žrtvama ne iznosim brojčane podatke, ali su i oni jednako stradali kao i Čabrani. Jednako je stradalo i stanovništvo dviju slovenskih općina Drage i Osilnice, koje su u to vrijeme spadale u kotar Čabar.

Sreća je bila što smo koncem 1942. Premješteni u logor Gonars gdje su higijenski uvjeti bili neuporedivo bolji, a stanovanje u barakama ne može se mjeriti s bivanjem pod vojničkim šatorima na Rabu. Hrana ni u Gonarsu nije bila mnogo bolja.

Pomor našeg stanovništva nastavio se i u ovom logoru, jer su logoraši ovamo dolazili potpuno iscrpljeni i više se nisu mogli oporaviti. Zato su imenom i prezimenom ovdje evidentirane 423 žrtve iz okolice Čabra. To čini preko dvije trećine žrtava ovog logora. Žrtava je bilo i u logoru Trevizo - Moningo iako su ga smatrali nekom vrstom sanatorija.

U logorima Rab i Gonars nestale su cjele obitelji. S nama je u delegaciji čovjek koji je izgubio pet članova obitelji. Kao desetogodišnjak je s mlađim i starijim bratom ostao bez oba roditelja. Takvih je primjera bilo mnogo. Ja sam imao sreću jer je ovdje završilo svoj život samo nekoliko članova šire rodbine. Tu mi se početkom 1943. rodio brat. Jedva je doživio prvi rođendan, a onda je od posljedica bivanja u logoru otišao među nedužne žrtve podivljalog fašizma.

Obično se ne postavlja pitanje krivnje logoraša. Bez razmišljanja ih se svrstava među partizane ili barem njihove suradnike. U slučaju Čabra nije bilo tako. Cijeli je kraj do temelja spaljen, a stanovništvo otjerano u logore. Čak su ovdje završili i neki od malobrojnih kolaboracionista. Na taj su način fašisti željeli partizanima spriječiti utočište i svaku opskrbu.

Kraj koji danas spada u područje grada Čabra bio je totalno opustošen. U logore je otjerano pola stanovništva. Na logorskim grobljima ostalo je preko 1.500 naših ljudi. Mnogi zaselci nikada više nisu obnovljeni.

Genocid nad nedužnim narodom nije prestao ni nakon kapitulacije fašističke Italije. Ovamo su navrli njemački nacisti i otjerali mlađe muškarce u zloglasni logor Dachau. U tamošnjem krematoriju završilo ih je više od pola. Neka je svima laka zemlja!

Na kraju želim zahvaliti vlastima Gonarsa i regije za očuvanje i obilježavanje sjećanja na strašne dane Drugog svjetskog rata. Zahvaljujem i stanovništvu grada koje nam je nakon kapitulacije, kad smo mogli izaći iz logorske žice, pomagalo u prehranjivanju. Posebna zahvala tadašnjem pekaru kojem nisam upamtio ime, ali si još mogu dočarati miris podarenog komadića kruha koji je za mnoge značio spas od smrti. Upamtio sam svakodnevnu molbu. Prego poco pane“!

Hvala na strpljenju

Slavko Malnar